aña 15
no. 6
yuni 1984

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO
DI MAESTRONAN
DI ARUBA

pag. 10/11

GRAWATA,
pag. 7, 9, 18

For di nos mesa di redakshon,
pag. 7

Grenada en Nicaragua,
pag. 8

In memoriam Aubrey S. Phillips, pag. 14

Pakiko adultonan ta siña?, pag. 12

Kiko ta e problemanan di CORUBA?, pag. 3

E medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa,
pag. 15

redaktie: c. tromp, r. oomen, h. oplaat, q. maduro en l. emerencia.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36.
bank skol & komunidat: a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff.
drukker: vad.

simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, pob 582, oranjestad, tel. 24219.

bestuur: madonna stephens, presidente, mirella wijngaarden, vice-presidente; jani stamper, 1e sekretaris; ebby goedgedrag, 2e sekretaris; jaime mata, 1e penningmeester; diana pieters-gonzalez, 2e penningmeester; henk weustink, com.

sekretaresse kant.: mevr. f. alexander.
bank simar: a.b.n. 31.47.290.

SKOL & KOMUNIDAT

yüni 1984

aña 15 - no. 6

sindikato di maestronan di aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1984 (10 NUMERO)

- ☐ antias naf. 32,50
- ☐ hulanda ku bapor naf. 32,50
- ☐ hulanda ku avion naf. 55,—
- ☐ otro paisnan ku bapor naf. 32,50

nomber: ....

....

adres: ....

....

manda un chèk of deposita plaka riba kuenta bankario a.b.n. nr. 31.47.886.
manda e formulario aki pa:
skol & komunidat,
cashero 17, aruba, n.a.

KIKO ta e problemanan di CORUBA?

For di kabamento di aña pasá a kuminsa sali artikulonan den medionan di prensa lokal tokante Coruba. Kosnan no tabata funshoná bon den Coruba. Nos a bai dal un chèk pa asina trese mas klaridat den e problemanan aki. Loke nos a haya na informashon for di e seno di Coruba tabata masha hopi i nos lo purba di duna nos lektornan un bista di e asunto aki. Banda di e informashonnan aki nos tin e vershon di Sr. H. Geerman, aktual direktor di Coruba, rònt di kual e problemanan ta konsentrá.

Despues di kiebro den e negosin

ALARMA FALSO DI BOM DEN CORUBA NA SAN NICOLAS

UN IOWUA RUBA TA INFORMA

ACCION ARIBA INSINUACIONAN Y ACUSACIONNAN

Ontslag Coruba directeur Geerman niet doorgegaan

ORANJESTAD — De plannen om oud-vakbondsleider Hyacintho Geerman als directeur van Coruba te ... zijn niet gelukt

Segun ... di ... tabata ... falso ... mira e ...

Manda Pa Coruba

Coruba Mester e Cooperativa

... cual no ta algo cu e directiva actual di IOWUA conoce, ... democratico y un ... y democratico na ... trahador. Miembre ... den reunion gen... derecho ... funda e cooperativ... actual di IOWUA ... responsablidad di e ... alerta tur ... manera sano di e seriedad di e asunto y pa busca ... interes di ... di Coruba ... ta algo democrat... personal di cada hende y n... comicion ... cosna...

Tocante ... agen... roblemanan ... abobo di competencia ... supermercadonan di Aruba, Coruba a domina nan den competencia. Pa e deli...

CARTA DI COMISION REGION 2 DI IOWUA NACIONAL

ORANJESTAD(A... Den un ... a manda ... nan di C... ta ser treci dilan... "Pa ... surgi ... ganis ... ganis ... for d... dor ... e hal... base ... di mi... IO... FTA ... bring... mente ... asina ... blo di Aruba por ... comestibl...

...dardia pa core pa un re... ma... cion. ...a di ... di ...da di ...a tal na ...usacion. ...arta di Presi... y Felix...

...tico, a ... na un ...

...pasobra despues di domina e otro supermercado.

Pasobra ta un solo meta nan tin deroca mi y deroca Coruba pa un meta y despues retira for di Coruba. Actualmente nan no ... Italia, nan den ...

MIEMBRONAN DI CORUBA LAMTA ARIBA

...ma, segun ...OA di mira cu awe Coruba un cooperativa di tres mil miembros, ... problema pa motibo ... dirigentenan.

IOWUA ta di opi... cu cada dirigente ... cualkier comision, Asa... blea general, Nacion... regional y districto sa... di cumpli cu nan responsabilidad segun a ser delega ... ta spe... di dje.

Tumamento di retiro ta nada otro cu un acto di ...

ATENCION MIEMBRONAN CORUBA

... keda ... pasobra nes... di Comi... pa Coruba ... reunion ... nan pa in... berdad y ... pa e' ... por ... pero ... boso ... nada ... dia haya ... di Coruba ... San Nicolas y ba lo pasa ... Director di Coruba Hyacintho Geerman

...IOWUA, ... dicato ta ... na.

Coruba ta un asosiashon/koperativa ku a lanta na kabamento di 1971. Su nòmber kompleto ta "Cooperativa di Consumidornan Aruba Coruba G.A.
Coruba tin komo meta:
a. Establesé i mantené un organisashon koperativa integrá i multi-sorto i pa protehá e interesnan di su miembronan; tambe komo organisashon superior e ta hasi lo posibel pa establesé i mantené tur klase di sup-organonan koperativa o institutonan koperativa den e sentido mas amplio di e palabra.
b. Duna servisio, produsí i suministrá merkansía pa entreganan na su miembronan (o na otronan) kontra pago i den e manera mas efisiente.
c. Establesé tienda, supermerkado, filial, ofisina, lugá di trabao i fabrikanan na sitionan adekuá.
d. Organisá entrenamento profeshonal pa miembronan di staf i otro funshonarionan laiko, duna informashon na i organisá aktividatnan edukativo pa miembronan.
E meta i tur e otro reglamentonan ku ta regla e funshonamento di Coruba ta ankrá den statutonan. Den e statutonan ta pará p.e.: e derechonan i debernan di e miembronan, e medionan finansiero di e koperativa, e maneho i supervishon di Coruba ets.
Nos por bisa ku e struktura di e koperativa ta hopi amplio. E manera ku e statutonan ta hinka den otro ta hasi ku tin masha poko chèns pa un hende of grupo di hende hasi uso di e koperativa pa probecho personal o pa permiti mal maneho of otro kasonan kontra di e koperativa. Kondishon primordial sinembargo ta e partisipashon i responsabilidat di e miembronan i e bon funshonamento di esnan ku ta representá e miembronan den e diferente komishonnan den Coruba.

E komienso di e problemanan

Biniendo bèk na e problemanan den Coruba tabata asina ku durante aña '83, e órgano mas halto den Coruba, esta e Asamblea General, a disidí di manda su direktor, Sr. H. Geerman, ku fakansi. Esaki pa hasi un chèk-up profundo di Coruba, ya ku ultimo añanan e status finansiero di e koperativa no tabata mucho kos di gaba. Tabatin un komishon di 8, ku a bai chèk den Coruba i basá riba e resultado di e investigashon aki Asamblea General a tuma su desishon.
Kosnan tabata bai malo, ounke ku Coruba tabatin venta di kasi **1 miyon florin pa luna.**
E "Comision Nacional di Miembros", ku ta responsabel pa ehekutá e desishon di Asamblea General, a nenga di hasi tal i despues a disidí di baha "en bloc". E direktor i hunto kune trahadornan i miembronan ku tabata na su banda a kuminsá opstakulisá trabounan di e diferente komishonnan ku ta enkargá ku e maneho i supervishon di Coruba. I ta supuestamente for di e seno aki a sali algun publikashon den prensa lokal pa stroba i influensiá e trabounan di kontrol i pa haya e opinion publiko na su banda.

E desishon di Asamblea General

E desishon pa manda e direktor ku fakansi pa por hasi un evaluashon di trabounan di e direktor i di e atministrashon tabata basá riba e raport di e komishon di 8, un komishon interno.
E komishon di 8 a señalá mal maneho di e direktor i tambe falta total di un sistema di atministrashon adekuado i moderno ku un lugá di tamaño di Coruba ta eksigí.
Ta importante pa menshoná ku e persona aki a wordu nombrá direktor i alabes atministradó di Coruba (algo kontra e statutonan). Despues ku na promé instansia "Comision Nacional" a disidi di baha "en bloc", a bin un reunion pa eligí miembronan nobo pa "Comision Nacional". Esaki a sosdé na fin di '83. E grupo nobo aki sí a ehekutá e desishon di Asamblea General. I hunto ku e desishon ei e komishon(nan) di supervishon a kuminsá nan trabounan den e kaos atministrativo ku e direktor a laga atras. Aki ta sigui algun ehèmpel pa ilustrá esaki.
— Tabata òrder "container" di produktonan manera "corn-flakes" ku a yega e mesun luna ku e fecha di benta ta kaduká ku konsekuensia ku gran parti di e lote ta bai perdí i ku esey hopi plaka di e koperativa ta bai bentá afó.
— Sierto produktonan gustá pa miembronan no tabata aparesé riba e rèkinan pa motibo di problemanan ku e agensianan konserní.
— E pagamento di debenan di Coruba tabata atrasá.
— Plaka di komishon di "container" ku anteriormente tabata wordo kobrá pa Coruba, no tabata drenta mas, apesar di a sigui buska e "container".
— No tabatin registrashon di tur e korespondensia ku Coruba tabatin ku otro organisashonnan/empresanan.

Kon kos por a yega asina leu?

Ora e asuntonan aki a bin mas i mas na konosemento di e komishonnan ku mester atendé e maneho i supervishon di e koperativa, e desishon a kai pa laga un ofisina independiente di "accountant" hasi un investigashon atministrativo na Coruba. Fuera di esaki un desishon a kai pa kita e direktor for di su puesto, ya ku durante su fakansi e tabata, na un manera fini, stroba e komishonnan kontroladó di Coruba di hasi nan trabou. Pues tabata birando mas i mas obvio ku pa e koperativa por bai funshoná bon e persona aki lo no por a keda den un funshon klave den henter e organisashon. Pesei a sali un karta di petishon for di "Comision Nacional di Miembro" pa Sosiale Zaken pa kita e persona aki for di su puesto. E kaso aki ainda ta pendiente. E rapòrt di e investigashon di e ofisina di accountant a sali mientrastanto. Nos lo bin bèk riba e asunto aki.
Esaki ta algun di e kosnan ku tabata bayendo malo den e koperativa. Awor ta surgi e pregunta esensial: Kon den un koperativa ku tin un struktura di organisashon asina bon, tin fayo den maneho i supervishon di su staf i e atministrashon???
E pregunta aki ta di suma importansia pa yega na komprondé e desaroyo negativo di Coruba den e ultimo añanan.
Ta parse ku for di tempo ku Sr. H. Geerman a bira direktor di Coruba (un desishon di "Comision Nacional di Miembro" ku nunka a wordu ratifiká pa e Asamblea General) poko poko ela kuminsá dirihí e koperativa di un manera ku e lo tin tur desishon den su man.
Den e diferente komishonnan tabatin familiar i amigonan di e direktor, di kual ta konosí ku nan tabata na su banda. Pues e influensia di e direktor den e desishonnan tumá den e diferente komishonnan tabata hopi grandi i hopi biaha desisivo.
Tambe tabata asina ku su famia i amigonan tabata goza di sierto previlegionan den e koperativa dor di hasi sierto trabounan pagá pa e koperativa te ku tumamento di "partimers" ku a resultá di ta traha "full-time" pa Coruba.

Tambe tin indikashon ku na e reunionnan di e komishonnan ta sierto hendenan só tabata wordu invitá (e demas miembronan no tabata haya konvokashon pa atende e reunion).
Di e forma aki e direktor a krea den e delaster añanan un sistema ku tabata wordu dirigí kompletamente for di su persona. Esaki den kontradikshon ku e metanan spesifiko ku e koperativa lo mester promové partisipashon i responsabilidat komun di e miembronan di e koperativa. E sistema di hinka famianan i amigonan den e sierto komsihonnan tambe a kontribuí na e lapso di tempo ku tabata nesesario pa kambia e kosnan negativo ku tabata pasando. Mirando e struktura kompliká i lento di e organisashon, e asunto aki a yuda pa kosnan keda hopi tempo stagná. E prueba di esaki tabata e bahamento "en bloc" di e anterior "Conseho Nacional di Miembros".

E rapòrt di e "register-accountant"

Pa fin di mei e rapòrt di e "Registeraccountant" di "Touche Ross Ned. Ant." a drenta serka e komishonnan ku ta enkargá ku maneho i kontrol di Coruba.
Aki nos por reprodusí e parti general di e rapòrt.
"A base di nos observashon i infomashon obtení, nos ta di opinion ku e atministrashon pa e ultimo anjanan a laga hopi di deseá. Ta asina ku informashonnan esensial pa manehá i atministrá e cooperativa no ta ser produsí a konsekuensia di un sistema di atministrashon i kontrol defisiente.
Falta di atministrashon ta pone ku posibel iregularidat no ta bini na kla, i por sosode ku p'e motibo aki mes konsientemente ta tene atministrashon intransparente.

Fayonan serio ku nos a konstata den e sistema di atministrashon i kontrol interno di Coruba tabata entre otro:
1. Falta di sistema di registrashon i kontrol di kompranan den eksterior
2. Inkompatibilidat di funkshonnan klave den e koperativa
3. Atministrashon atrasa i defisiente di miembronan
4. Insufisiente kontrol riba posishon finansiero riba un base diario i/o kontinuo
5. Insufisiente kontrol ariba inventario".

Di e sinko puntonan aki nos lo bin ku algun detaye:
ad. 1 E direktor di Coruba só tabata aktua komo kumpradó den kasonan di kompra for di eksterior. **Ningun** otro hende den Coruba tabatin informashon tokante esaki. Atministrashon di e asunto aki tabata basá riba e informashonnan hayá ora e merkansía tin di drenta Aruba of na ora di paga "douane" of banko pa por haya importá i tuma entrega di e merkansía.
Otro asunto ta e komishon pa "container" ku ta un asunto komun i koriente den e negoshi di "container". Niun kaminda den atministrashon ta hasi menshon di esaki.
ad. 2 a. Kombinashon di funshon di direktor/atministradó/kumpradó. Un direktor normalmente ta enkargá ku maneho di e →

kompanía. Por sosodé ku e direktor ta enkargá ku kompra, pero esaki nunka por bai kombiná ku e funshon di atministradó. Tur posibilidat ta wordu kreá pa iregularidatnan tuma lugá prinsipalmente den e area di kompra, registrashon i pago di merkansíanan risibí. Tur esaki tabata posibel **sin** ku tabata eksistí un kontrol interno riba e prosedura di hasi pedida den eksterior ni riba kantidat, kalidat, o tipo di merkansía pidí.
b. Kombinashon di atministrashon di personal/pago di salario/preparashon di karta di pago.
Si evaluá e meskla di trabounan ku e persona aki ta hasi, ta sali na kla ku tin varios ku ta inkompatibel, e.o. atministrashon di pago di salario i e pago di salario.
E kombinashon aki ta fomentá e peliger di iregularidatnan atministrativo, p.e. empleadonan fiktisio ta haya pago. Ademas e trabou aki no tabata wordu kontrolá pa niun persona den Coruba. Esaki lo mester ta tarea di e atministradó.
ad. 3 A wordu konstatá un atraso grandi den e atministrashon di e fiansanan hasí pa e miembronan na Coruba, di e kompranan hasí pa kada miembro individual i e kalkulashon di e "Fondo Pago Vista" pa miembro. (e porsentahe ku e miembronan ta haya bèk).
E situashon aki ta sumamente serio si tuma na kuenta ku aparentemente e persona ku tabata duna Coruba e servisio di kompilá e informashon aki riba komputer pa motibonan no mucho kla pa e persona enkargá ku atministrashon di miembronan, a destruí e programa i filenan ku tabata ser usá na prinsipio di e aña aki.
ad. 4 Coruba, ku un benta di ± 1 miyon florin pa luna tin un balansa negativo di alrededor di 140 mil florin na banko, hunto ku un debe di mas o menos 900 mil florin na agensianan ets. Ta hopi difisil pa haya un bista korekto i kompleto di e situashon debí na e kaos den e atministrashon.
ad. 5 No tin un sistema pa verifiká balorashon, eksistensha kambionan i desperdisio di merkansía na un manera adekuá, ya ku ta un biaha pa aña ta hasi inventario di merkansía. E situashon aki ta laga lugá pa tur tipo di manipulashon ku e inventario, spesialmente pa loke ta trata robo, desperdisio, kompra di merkansía bieu i balorashon ora di inventario anual.

Tabatin algun otro asunto di kual nos ta toka e siguiente parti for di e rapòrt di e "registeraccountant":
"Den 1980 un kuenta di banko a ser habri na Florida Federal Bank na nòmber di Coruba pa medio di su direktor. Segun nos a kompronde, te ainda tin un balans di ± US$ 9,000 riba e kuenta aki ku mester ser repatriá, pasobra, pa kuminsa, nunka Coruba a hanja permit di Banco Central pa tene tal kuenta, ademas nos ta kere ku Coruba por usa e sèn aki lokalmente i pa pago na Merka no tin nesesidatnan di e kuenta aki.
Nos ta di opinion ku mester instrui e personanan autorisá pa firma riba e kuenta aki, pa nan hasi tal transakshon mas pronto ku ta posibel. Un alternativa ku e komishonnan di Coruba tin ta pa dirigi nan mes na e banko konserni i indika ku efekto inmediato ku ningun di e personanan konserniente no ta autorisá mas pa representá Coruba i na e mes momento somete un lista nobo di firmanan autorisá. Despues di esaki por sera e kuenta mesora usando e firmanan nobo".

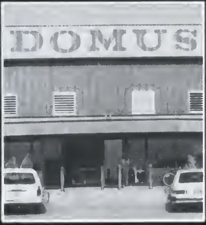
Esaki tabata pues un bista riba e rapòrt. No ta tur kos di e rapòrt nos a publiká. Pero e kosnan aki ta indikativo pa e maneho hibá pa e direktor.
Manera e rapòrt ta konluí:
E situashon aki a duna i lo sigi brinda oportunidat pa tur tipo di manipulashon i espesialmente den e funkshonnan klave i funkshonnan estrechamente vinkulá ku fluho i maneho di efektivo (kaha i banko). Komo tal lo mester bini un reorganisashon profundo pa loke ta trata direkshon i atministrashon di e supermerkadonan di Coruba a korto plazo pa por evita konsekuensianan menos desea".

Kon lo para ku Coruba den futuro?

E partisipashon i responsabilidat di miembronan a laga hopi di desea. E aktitut di laga desishonnan wordu tumá dor di otronan te ainda ta mucho dominante den nos komunidat pa hasi ku un koperativa por logra su metanan spesifiko. Ta depende di e miembronan ku Coruba ta sigui eksisti i sigui benefisiá nan. Ta di spera ku e koperativa sali for di problemanan atministrativo-finansiero i organisatorio. For di desèmber p'awo ya e perspektivanan a bira mihó. Pero asina mes lo dura mas ku dos aña promé ku e koperativa sali for di su debenan bieu. ●

kombersashon ku h. geerman

Den e asunto aki nos a aserka H. Geerman, e direktor-atministradó en kuestion. Sr. Geerman a kuminsá splika ku Dr. Ames, un persona ku a funshoná komo konsehero di Coruba te ku algun aña pasá i ku a yuda "set-up" Coruba, tambe tin falta den e asunto aki. Dr. Ames sinembargo no ta na Aruba mas. Despues el a relatá na nos ku for di tempo ku ela drenta den servisio di Coruba, e koperativa aki tabata bende ± f. 350.000 pa luna. Esaki a subi te mitá miyon florin i te ku awo e ta 1 miyon florin pa luna. Ela presentá nos sifranan ku ta mustra ku na '81 Coruba tabata mas barata of un di e supermerkadonan mas barata na Aruba. (Nos no por bisa si ainda esaki ta asina, red.)
Tambe segun Sr. Geerman un koperativa no mester tin intelektual den dje manera awor ta e kaso (Tin algun maestro di skol den e komishonnan ku mas poder den Coruba, red.). Nan, e intelektualnan, por tuma e koperativa over. I di otro banda nan no ta kompronde e parti komersial di e koperativa, ku su persona tabata enkargá kuné.
Segun sr. Geerman e hendenan den e parti parlamentario di Coruba no tin informashon korekto di e negoshi. Politika tambe a hasi su entrada den e asunto aki. Via e reunion di e distrikto di Sta. Cruz, Margo Croes i Eddy Werleman lo a yuda pa elimin'e di Coruba, esaki komo represaya pa e asunto ku e tabata metí na ougustus '77 (draaiboek ets, red.)
Tambe e asunto di hür di e edifisio for di I.O.U.W.A. a bin padilanti. Sr. Geerman a mustra nos un karta ku ela manda pa e ehekutivonan di Lago unda e komo direktor di Coruba ta protestá kontra e oumento di dos mil florin riba e montante di un mil florin pa luna ku Coruba tabata paga na I.O.U.W.A. pa e edifisio. Lago a manda bisa I.O.U.W.A. ku no por i awor presidente di I.O.U.W.A. Sr. M. Arends ta den e komishonnan ku ta tumando e pasonan nesesario pa bahele komo direktor. Tokante e asunto di e atministrashon e ta bisa ku un tal Sr. Thijssen mester a tuma e atministrashon over no a hasi tal i e a keda ku e problema awor. Sr. Geerman ta atmití si ku e ta esun ultimo responsabel den e koperativa. Riba nos pregunta ku si e rapòrt di "accountant" lo ta den su kontra ela bisa ku esei ta berdat, pero ku e ofisina di "accountant" ta hasi e trabou pa tal komishonnan den Coruba i ta wordu pagá dor di Coruba pues e rapòrt no por ta ophetivo. Segun sr. Geerman, sigur e erornan ku e lo a komete lo ser "proporshonalmente hasí mas grandi". Tur e otro asunto ku'e ta wordo tildá di a hasi su mes kulpabel na nan e ta desmentí kategorikamente.

Sr. Geerman ta haya e aktual desaroyo di kit'e komo direktor inhusto, pasobra ela kita for di Lago sin penshun i dediká su mes na Coruba. Ademas nan por hasi bon uso di su "ekspertise" di e ultimo añanan. E komishonnan ta daña su bon nomber i nan ta tuma desishonnan importante asina sin konsulta ku e miembronan. Por ultimo e ta deklará ku e por aklariá hopi di e asunto aki pa e representantenan di e miembronan den tal komishonnan kualnan segun su persona ta aktuando di mala fe. "Prensa mester saka nan potret pa hende sa ta ken nan ta". ●

REDAKSHON
FOR DI NOS MESA DI

De eerlijkheid gebiedt ons om u, lid van de bond of abonnee, op de hoogte te stellen van de zeer ernstige problemen waarmee de redaktie reeds vele maanden worstelde. Als u de oproepen voor redakteurs/trices in ons april- en meinummer opgevallen zijn, hebt u wel kunnen vermoeden waar de schoen wrong.

In feite hebben we een jaar geleden de bui al zien hangen, maar na ampele overwegingen heeft de redaktie toen, in de — achteraf ijdel gebleken — hoop dat de omstandigheden zouden wijzigen, het besluit genomen het jaar 1984 in te gaan. Helaas moeten we nu vaststellen dat die omstandigheden niet of nauwelijks — althans niet in positieve zin — zijn veranderd. Het is daarom dat we op een van onze laatste redaktievergaderingen hebben moeten besluiten om S&K 'af te bouwen'. Dit houdt in dat we de nog resterende nummers (4) van deze jaargang zullen laten verschijnen (al of niet op tijd), doch geen voorbereidselen zullen treffen voor de jaargang 16 (1985).

Het spijt ons zeer, maar we kunnen nou eenmaal geen ijzer met handen breken. We hebben sinds vorig jaar ál het mogelijke gedaan om een opheffing te voorkomen, maar alle pogingen daartoe hebben ons slechts opwekkende woorden en medeleven opgeleverd en niet de nodige aanvulling van de redaktie met tenminste 4 nieuwe leden.

Sinds de vorige redaktie in 1980 er het bijltje bij neer heeft gelegd, hebben we het — weliswaar met soms bovenmenselijke inspanningen — kunnen rooien met ons vijven. Eén lid gaat ons in augustus a.s. verlaten, een ander heeft nog geen definitief besluit genomen en de voor S&K beschikbare vrije tijd van de 'blijvende' leden is sinds vorig jaar beduidend minder geworden. Willen we het niveau van ons blad niet laten verlagen door bijvoorbeeld artikelen uit andere bladen over te nemen of door minder tijdrovende 'stukjes' te schrijven, dan hebben we TENMINSTE 4 nieuwe redaktieleden nodig. Dat is ons én het bestuur van de Simar gedurende een periode van bijna 1-1/2 jaar niet gelukt en daarom lijkt het ons niet irreëel er nu een definitieve punt achter te zetten.

We doen dat met zeer veel pijn in ons hart, daar kunt u verzekerd van zijn, al zullen er ook velen aan ons graf staan juichen . . . ●

grawata

Toch niet zo slim van Nisbet: hij had dr. Engelbrecht de kogel uit zijn muur moeten laten halen . . .

✶

IMAGE-BUILDING: NOS-t.v.: "Vanavond, beste kijkers, hebben we als speciale attractie in onze show: de Arubaanse Vrijheidsstrijder Betico Croes!" (Applaus). "Eerst even een serieus vraagje: Betico, wat denk je van die rotzooi die ze op Curacao nu weer... bla, bla, bla..."
Kijker: "Wat spreekt ie goed Hollands hé?"

✶

IMAGE-BLURRING: NOS-t.v.: "Achter het Nieuws had vanmiddag een gesprek met een bezorgde Minister-president van de Nederlandse Antillen,

ingenieur Don Martina. Excellentie, hoe denkt u uit de nu ontstane situatie... bla, bla, bla..."
Kijker: "En ik dacht dat we van Suriname áf waren!"

✶

Terorismo polítiko? Terorismo Betísimo!

PAKIKO ADULTONAN TA SIÑA?

Durante luna di aprel, Proyekto Edukashon pa Adulto a organisá un seminario/tayer. E tema di e seminario tabata "The Adult as Learner".
Durante e seminario tabata tin 4 presentashon.
E promer presentashon tabata na enkargo di Prof. Samuel Small di Guyana kende a trata e topiko "Why do Adults Learn".
Despues di e presentashon e partisipantenan a bai den gruponan chikito pa diskutí algun pregunta tokante e presentashon.
Den e artikulo aki lo ser tratá 2 resumen:
1. resumen di e puntonan prinsipal di e presentashon
2. resumen di e relatonan di e gruponan di diskushon.

Resumen "Why do Adults Learn"

Prof. Small ta kuminsa mustra riba e echo ku hopi adulto kende ta sinti e nesesidat pa siña algo ta hasi esaki riba nan mes i nunka ta atende lèsnan organisá pa yuda adultonan den nan siñamento.
Adultonan ku disidí di partisipá na un aktividad edukativo tin sentimentonan i nesesidatnan kualnan ta basá riba relashonnan i problemanan.
E sentimentonan i nesesidatnan aki mester wordo rekonosí i respetá. Esunnan ku ta forma un opstakulo pa siñamento mester ser redusí of kitá na inisio di e programa kaminda ta posibel.
Hopi adulto ta envolví nan mes den aktividatnan edukativo pasobra nan kier partisipá den e mundo moderno ku mas konfiansa i mihor chèns pa eksito.

1. Aspirashon pa un sertifikado
Pa esaki tin diferente motibo:
a) e kualifikashon ta esensial pa un mihó trabou
b) e kualifikashon ta esensial pa por sigui un estudio avansá
c) e trabou pa obtené e kualifikashon ta interesante i util
d) e trabou ta hasi posibel pa e persona keda al tanto ku su yiunan den nan edukashon formal.

2. Motibonan sosial
Akinan ta ser konstatá ku frekuentemente por tende ku adultonan ta sigui un of otro kurso djis pa e kontakto sosial.
Sinembargo personalmente Small ta kere ku esaki ta un minoría chikito.

3. Otro Motibonan
Edukashon komo un segundo chèns pa "remedial education". Otro motibonan tambe ta: Mihor edukashon di yiunan, interesnan pa tempo liber, konfrontashon ku ambishonnan frustrá, ahustashon na tempo di penshon.

Importante aki ta un sitado di H.A. Jones den su buki "What do They Expect": e motibo pa atendé por ta kompletamente diferente di e motibo pa siña i lokual e partisipantenan kier siña di bèrdat por ta algo sin niun konekshon ku e topiko eskohí, algo tokante nan més.

CHARLA DI PROF. S. SMALL

"WHY DO ADULTS LEARN"

Resumen di e relatonan di e gruponan di diskushon

Preguntanan:

1. Den ki sentido adultonan ta diferensiá di mucha den siñamento?

2. Kon organisadornan di programanan di edukashon pa adulto por kumpli ku e nesesidatnan di adultonan?

3. Bo ta di akuerdo ku tanto e organisadornan komo e instruktornan di adulto mester wordo influensiá pa e nesesidatnan di e adulto komo siñador?

Duna motibonan.

Diferensia entre mucha y adulto den siñamento.

Mucha	Adulto
1. Ta obligá pa siña	1. Tin libertat pa skohe kiko e kier siña
2. Tin tiki partisipashon	2. Tin mas partisipashon
3. Otro hende ta disidí kiko mucha mester siña	3. E deseo di adulto ta mas importante pa loke e ta siña
4. Den siñamento por influensiá un mucha masha lihé	4. Den siñamento di adulto influensia aheno lo ser menos aseptá
5. Siñamento ta sosodé prinsipalmente na skol	5. Siñamento mas tanto den nos sirkumstansia p.e. den kombersashon, lektura ets.
6. Un mucha no ta mira e benefisio direkto di siñamento	6. Un adulto hopi biaha sí ta mira un benefisio direkto di siñamento
7. Un mucha no tin un meta kla pa su siñamento; generalmente mucha no sa pakiko e ta siña sierto kosnan	7. Un adulto ta konsiente pakiko e ta sigui un kurso of partisipá den organisashon, e tin un meta fiho su dilanti
8. Siñamento di mucha no por ta ankrá riba eksperiensia di bida	8. Siñamento di adulto sí ta ankrá riba e eksperiensia di bida ku un adulto tin
9. Un mucha no ta sinti responsabilidat pa su siñamento	9. Un adulto ta sinti un responsabilidat pa su propio siñamento
10. Guia pa mucha ta un guia na kontestanan, pues un guia direkto segun eksperiensia di e mucha	Guia den siñamento di un adulto mester ta mas tanto indikashon den ki direkshon mas por buska kontestanan
11. Un mucha mester di hopi ehèmpel pa aklariá algo.	11. Un adulto por abstrae puntonan esensial pa aklariá algo.

Studiando e puntonan di diferensia den siñamento entre mucha i adulto. Konklushonnan ku por kontribuí na hasi e trabao ku adulto mas efisiente.
Primeramente tin algun punto ku ta yuda nos komprondé mihó sierto karakterístika di un adulto na e momento ku e ta kuminsa un aktividat edukativo.
E promer karakterístika ta e libertat di e adulto. Normalmente un adulto ku ta akudí na un kurso, lektura, èts. a skohe di su propio boluntat pa atende. Masha tiki ta experiensiá ku un adulto ta obligá sin sa pakiko pa atende un aktividat edukativo.
Te asta por bisa ku gran mayoría di adulto envolví den e proseso di siñamento a buska i a skohe aktivamente.

Esaki ta trese nos na e di dos karakterística; un aspekto importante di un adulto ku ta a punto di envolví su mes den proseso edukativo. Esaki ta ku adulto tin un meta fiho su dilanti. E adulto sa pakiko e ta sigui un kurso, e sa pakiko e ta bai un lektura. E echo aki ta trese kune e responsabilidat pa semper investigá e meta ku adultonan a formulá pa nan mes ora a disidí pa envolví nan mes den un proseso di siñamento. Praktika ta mustra hopi biaha lo kontrario. Nos ta planea un aktividat edukativo, nos ta pone nos meta. Tur esaki ta bon pasobra mester tin un direkshon den kada aktividat. Sinembargo e direkshon aki mester ser influensiá i adaptá segun e metanan di e partisipantenan.

Un di tres karakterístika di un adulto inisiando un proseso edukativo ta ku e adulto ta mira benefisionan, hopi biaha direkto, di siñamento. Un edukador di adulto mester ta bon na altura di e benefisionan ku adultonan ta mira.
Resumiendo i konsiderando e remarkanan tokante e adulto inisiando un proseso di siñamento mester konkluí ku ta imposibel pa kuminsa un aktividat edukativo sin papia ku e edultonan.
E proseder kaminda un instruktor ta anunsiá su kurso, kontenido di e diferente lèsnan, su método di traha èts., sin konsultashon ku e partisipantenan ta kompletamente kontra tur regla di edukashon pa adulto.

Mester konsultá ku e partisipante:
a) a base di kiko nan a skohe e aktividat konserní
b) kiko ta e metanan ku nan kier alkansá partisipando na e aktividat
c) kua ta e benefisionan direkto i indirekto ku nan ta mira den e aktividat.

For di e puntonan di diferensia entre mucha i adulto den nan siamento mensioná pa e gruponan por saka tambe algun aspekto importante di e proseso di siñamento di adulto.
Primeramente por mensioná e importansia di e deseo di e adulto pa e proseso di su siñamento. Naturalmente deseo ta estrechamente ligá na meta. Tòg ta bon pa mensioná nan apart. Meta nos mester chèck delantá ku e adulto pa sa kua direkshon e aktividat edukativo mester tuma. Deseo mester chèck regularmente durante e aktividat edukativo. Mi ta kere ku deseo i nesesidat ta kubri otro i pues pa sigurá ku konstantemente e deseo of nesesidat ta wordo kumplí ku nan, nos mester hasi uso di evaluashon formativo durante kada aktividat. Ku otro palabra kontrolá regularmente si lokual ta ser hasí i lokual ta ser tresí padilanti ta revelante pa e deseonan i nesesidatnan di e partisipantenan.

Un siguiente aspekto importante di e proseso di siñamento di un adulto ta e papel importante ku su eksperiensia di bida ta hunga. Nos no por aserká un adulto hasiendo komo si fuera e ta un blachi blanko. Un adulto tin hopi eksperiensia ku tur sorto di topiko, asunto, sirkumstansia èts.
Esun ku ta fasilitá e proseso di siñamento mester hasi uso di e eksperiensianan aki, mihó bisá e eksperiensianan di e adulto mester ta punto di salido. Den e situashon ku e adulto ta wordo tratá manera un mucha ku no tin eksperiensia ta kibra su motivashon.
Lokual ta pasa den un situashon asina ta ku e adulto ta papia ku "su pia" sitando Dr. Small. Pues e adulto ta kana bai i no ta bolbe mas.

E aspekto aki ta ligá na e sentido di responsabilidat ku un adulto ta sinti pa su propio siñamento. Un mucha ta siña pasobra su mayornan kier of pa demostrá superioridat riba otro i komo tal no ta sinti responsabel si e faya si of nò.
Un aspekto di siñamento di adulto ku e adulto a tuma un desision pa siña y e mes ta sinti responsabel pa resultado i desaroyo di su siñamento. Esun ku ta fasilitá e siñamento mester tene bon kuenta di esaki i hasi uso di e aspekto aki. Un otro aspekto di e proseso di siñamento di un adulto ta e echo ku proseso aki ta dependé hopi di e partisipashon di e adulto. Enkuanto e aspekto aki nos por ta korto: si e adulto no ta envolví aktivamente den e proseso, niun sorto di siñamento lo tuma lugá. E punto aki i tambe e aspekto di responsabilidat propio ta determiná e manera di guia un adulto den su siñamento. Den un aktividat edukativo nos no por duna un adulto kontesta na su preguntanan sin mas. Guia den siñamento di un adulto mester ta mas tanto un indikashon den kua direkshon mas i kon e mes por buska kontesta.

Kon kumpli ku nesesidatnan di adultonan.

1. investigashon
2. mek riba satisfakshon personal
3. hasi interes di e adulto punto di salida
4. enkorporá nesesidat di adulto den kurikulo
5. traha mapa sosial
6. perkura pa partisipashon aktivo di adultonan den buskamento di informashon
7. kuminsa i kontinuá ku un proseso di motivashon.

E punto klave ku ta sali foi e relatonan ta ku investigashon ta inevitabel pa por kumpli ku nesesidatnan di adultonan. Si bo no tin idea realistiko di kiko ta e nesesidatnan ta imposibel pa kumpli ku nan.
Aki tambe ta bin padilanti ku partisipashon aktivo di e adulto ta nesesario. Pesei por bisa ku e manera di investigashon mas efektivo ta un manera direkto p.e. kombersashon personal, enkuesta personal.
E otro puntonan mensioná ta puntonan ku ta bira importante despues ku a haña sa ta kiko e nesesidatnan i interes di e adultonan ta. Pues sabiendo kiko e nesesidatnan i interes ta nos por hasiele punto di salida di un aktividat edukativo i enkorporá den un kurikulo.

Bo ta di akuerdo ku tanto e organisadornan i e instruktornan di adulto mester wordo influensiá pa e nesesidatnan di e adulto komo siñador?
Duna motibonan.

Tur grupo ku a kontestá e pregunta aki a duna un kontesta positivo. Loke ta konserní e motibonan e reakshon tabata inkompleto den sentido ku a duna komentario pero no direktamente motibonan. Un remarka ku a bin dilanti varios biaha ta ku apesar ku e nesesidatnan ekspresá di adultonan ta importante tòg ta nesesario pa stimulá e adultonan pa mira mas leu ku e nesesidatnan praktiko di tur dia. Esnan ku ta fasilitá aktividatnan edukativo mester stimulá e adultonan partisipante pa pensa i deskubrí asunto mas ayá ku e preokupashonnan di tur dia.
Esaki ta pidi evaluashonnan i korekshon kontinuo pa por desaroyá un valides sosial den e adultonan. ●

grawata

Het is toch telkens weer grappig om figuren als Trinidad, Frank Croes, Zaandam, e.a. mee te zien werken aan zaken die ze een aantal jaren geleden fel bevochten. 't Is alleen jammer dat het bittere ernst is...

✶

Humor preto: Redakshon ta saka un premio di f. 300,— (bo ta mira: plaka no ta e problema . . .) pa esun ku ta skirbi e mihor 'In Memoriam S&K'! (Min. 1 A-4, max. 3 A-4, entregá promé ku dia 14 di ougùstùs '84).

✶

Ta te awor e kuestion di 'bespreekbaar' of no 'bespreekbaar' di e puntonan di konsenso ta lanta; kòrda ku e asunto di 'uitvoerbaar' of no 'uitvoerbaar' mester bini ainda...

✶

Onze nieuwe gedeputeerde van Onderwijs stelt zich verdacht 'low-profile' op. Zou 't angst zijn, of 'de stilte vóór de storm'?

✶

Colmo de los colmos: Betico na palabra: "Na Kòrsou nan kier organisá un *referendem* awor. E ta un bon kos riba su mes, pero ta depende si *kon nan ta bai formula e preguntanan*" . . .

✶

Otro kolmo: PPA ku pa motibonan oportunista te na ultimo momento a laga kai su punto di bista *federalista*, awor kier kambia e puntonan di konsenso en kaso ku nan ta bai den direkshon di un *federashon* . . .

✶

Als die derde RTC er komt, willen wij ook mee: we zijn best toe aan een pretentieloos uitstapje . . .

✶

Bo tin bo 'vaste dienst', bo 'studieopdracht', bo 'erfpacht', bo promoshonnan, bo telefon, ets. kaba? I tòg bo *no* kier drenta redakshon di S&K? I hendenan manera abo ta pará dilanti klas, 'edukando' muchanan? Fui!

✶

Is Efrain de Kort nou eigenlijk nog steeds gedeputeerde, of heeft hij gewoon verlof buiten bezwaar genomen?

enige aktiviteiten van d... van de simar (coresi)

De Rekreatiekommissie van de Simar (CORESI) heeft in de afgelopen weken enige interessante bijeenkomsten georganiseerd over zaken die op het ogenblik in het middelpunt van de belangstelling staan.
De eerste twee bijeenkomsten, die stipt op tijd begonnen, werden goed bezocht, bij de laatste twee was dat alweer beduidend minder. En dat is alleen maar jammer. Hoe komt dat, teveel informatie ineens om te verwerken? Of hebben we niet zoveel belangstelling voor wat er op het ogenblik gaande is en wat ons in de toekomst te wachten staat.
Vooral de laatste bijeenkomst: een regelrechte konfrontatie met John v| d Kuyp over de Arubaanse grondrechten liep op een teleurstelling uit. Als Simarleden zich hiervoor niet interesseren wat moet er dan nog terecht komen van die "brede maatschappelijke diskussie?" Het lijkt ons niet aannemelijk dat andere vakbonden, organisaties of clubs over deze grondrechten bijeenkomsten organiseren, terwijl de werknemers er in vergelijking met de werkgevers er nogal bekaaid afkomen. Het gaat te gemakkelijk, dames en heren. Enig tegengas geven kan geen kwaad. Dat kan nu nog.
Maar goed. Het initiatief verdient alle lof. De heer Mansur liet ons weten hoe het er ekonomisch allemaal met ons voorstaat. Een niet al te rooskleurig beeld. Ook de Status Aparte zal hierin niet veel verandering brengen. Tijdens die periode zitten we vast aan allerlei bindende afspraken.
De heer Driessen van de Centrale Bank gaf een uiteenzetting over het reilen en zeilen van de Centrale Bank. De boedelscheiding zal de nodige problemen opwerpen. Er zijn enige konstrukties bedacht die allemaal uitkomen op een 25% deel voor Aruba, terwijl Aruba 40% verlangd. Regel dat maar eens even. Een eigen Arubaanse munt voor 1 januari 1986 is niet meer te realiseren, daar staat minimaal twee jaar voor.
Op een vraag of het allemaal nog wel zin heeft om hiermee door te gaan, was de heer Driessen toch positief in zijn antwoord. Het pluspunt zag hij in het feit dat er tenminste als gelijke partners over deze materie gepraat wordt. Aruba hangt er niet bij, maar is als gesprekspartner evenveel waard

De heer Don Mansur.

als de centrale regering en Nederland. Maar, voegde hij er aan toe, men moet vertrouwen in elkaar hebben, anders draait het op een fiasco uit.
De heer Opdam sprak over andere bronnen aanboren om de ekonomie te versterken, naast de gebruikelijke olie- en toerisme-industrie en de offshore-business. Panklare oplossingen kon hij uiteraard niet aandragen, maar zijn betoog werd uitermate interessant door de richting welke hij opging. De wil om iets te ondernemen, het aandurven om nieuwe projekten aan te pakken en het duiken in gaten op de markt. Hij hamerde op het feit dat er te weinig informatie is over ontwikkelingen in andere landen, in het bijzonder Amerika. Om deze leemte op te vullen zag hij brood in een informatiecentrum, niet om mensen aan werk te helpen, maar door het verzamelen van alle mogelijke informatie waar ondernemingen profijt van kunnen hebben. Onnodig te ver- →

Todd Dandaré koördineerde het een en ander.

de arubaanse ekonomie

De heer Capeis Laclé in diskussie.

(D)e rekreatiekommissie

de arubaanse munteenheid

De heer Huub Driessen

melden dat de computer hier een belangrijke rol inspeelt. Geen peperdure handelsdelegaties op pad sturen, maar gebruik maken van de onuitputtelijke mogelijkheden die de computer tegenwoordig te bieden heeft.
Over de Arubaanse grondrechten heeft in een vorig nummer vn S&K al het een en ander gestaan. Veel nieuws kwam er niet naar boven. Een goede grondwet is natuurlijk geen waterdichte garantie voor het perfekt funktioneren van een demokratie. De situatie in Haiti is daar een regelrecht bewijs van.
In de Arubaanse grondrechten is de werknemer beknot. Wat kunnen we hieraan doen? Juist, door massaal op te komen voor onze rechten. Er is een kans gemist om de heer v| d Kuyp

informatiecentrum

De heer Osbaldo Croes.

De heer Opdam in aktie.

onze grond-rechten

De heer John v/d Kuyp: "ze zijn zó".

eens flink onder vuur te nemen. Jammer, de apathie begint in alle geledingen haar kop op te steken. Wat is het toch gemakkelijk om Aruba te regeren. ●

De heer Mito Croes, onverstoorbaar als altijd.

GRENADA

RACISME

In december heeft een onafhankelijke Amerikaanse kommissie, het Health Needs Assessments Team, bestaande uit medici en deskundigen op het terrein van de gezondheidszorg, een bezoek gebracht aan Grenada. Zij hebben gesprekken gevoerd met vele getuigen waaronder militairen, politici, plaatselijke leiders en andere burgers en bezoeken gebracht aan de gevangenis, gezondheidscentra en het gebombardeerde ziekenhuis.
Op grond daarvan hebben zij een rapport samengesteld. Hieruit blijkt dat het met de situatie van de gezondheidszorg op Grenada slecht gesteld is. Het gedwongen vertrek van werkers in de gezondheidszorg uit Cuba, Europa en andere Caraïbische landen heeft geleid tot schrijnende toestanden. Van het totaal van 45 artsen en tandartsen moesten er 25 vertrekken. De meesten van hen gaven gratis konsulten en werkten op full time basis. Dit geldt niet voor de achterblijvers die slechts voor de helft van de tijd werkzaam zijn voor de overheid.
De kosten van een konsult bij een partikuliere arts bedragen 20 Grenadian dollar terwijl het gemiddelde weekloon 50 dollar bedraagt. Grote delen van het eiland zijn daarom verstoken van enige medische zorg. Ook is er chronisch tekort aan medicijnen.
De Amerikaanse regering heeft praktisch niets gedaan om het verbannen personeel te vervangen. De eerste dagen na de invasie hebben een aantal militaire artsen en verplegend personeel in ziekenhuizen meegeholpen maar dit was snel afgelopen. Ondanks beloften dat zij binnen een week zouden terugkeren is dat niet gebeurd. Uit de statistieken van de belangrijkste ziekenhuizen in Grenada is gebleken dat het aantal gewonden veel hoger ligt dan volgens de berichten uit de Amerikaanse pers. Er worden ook nog vele Grenadanen vermist. Het psychiatrische Richmond Hill ziekenhuis is ernstig getroffen door de Amerikaanse bombardementen. 17 patiënten en een staflid zijn gedood en 30 mensen gewond. In het getroffen gedeelte werden de oudere en zwakkere patiënten verpleegd en meer gemakkelijk te behandelen patiënten. De eerste zes dagen na het bombardement werd er door de Amerikanen geen hulp verleend. Dit kwam daarna pas mondjesmaat op gang. Een plan voor de wederopbouw is er nog niet. Er is een bedrag van slechts een miljoen dollar voor beschikbaar gesteld. De kommissie was de eerste die na de invasie de gevangenis kon bezoeken. Deze blijkt overvol en hygiëne en sanitaire voorzieningen zijn beneden de maat. De gevangenen mogen slechts een kwartier luchten en de ziekenboeg wordt voor andere doeleinden gebruikt.
Kontakt met advokaten wordt hen onmogelijk gemaakt. Ook zijn gevallen van lichamelijke en geestelijke martelingen gerapporteerd, publieke en persoonlijke beledigingen, raciale vernederingen en straffen. Over het algemeen hebben de gebeurtenissen voor en na de invasie geleid tot een algehele shocktoestand op het eiland, verlamming, verbijstering, desillusie en depressiviteit. De Amerikaanse bezetting en de zwaar bewapende militairen die in de straten patrouilleren, het prikkeldraad rondom de door de militairen bezette gebouwen, het doorzoeken van auto's en kontroleren van de identiteitspapieren heeft geleid tot gevoelens van wrok, machteloosheid en het gevoel dat men zijn waardigheid is kwijt geraakt. Deze gevoelens worden versterkt door het optreden van de Amerikaanse militairen die vaak onbeschoft, arrogant en racistisch optreden tegen de bevolking die regelmatig wordt uitgescholden voor nikkers.
De verwachting van de kommissie is dat de gebeurtenissen tot de nodige psychische en sociale problemen zullen leiden die nog geruime tijd zullen voortduren.
Prostitutie, alkoholisme en drugsverslaving, die onder de regering Bishop nagenoeg waren verdwenen, zijn in toenemende mate waargenomen. Ook de snel stijgende werkeloosheid zal, met name onder jongeren, bijdragen tot gevoelens van depressiviteit en machteloosheid. Sombere konklusies van de kommissie en naar het zich laat aanzien zal deze situatie op korte termijn niet verbeteren. Integendeel. •

OVERGENOMEN UIT ALERTA 1984

NICARAGUA

DE MACHT EN ONMACHT VAN DE OPPOSITIE

Al voor de overwinning hadden de Sandinisten vrije verkiezingen beloofd. Vrijwel vanaf de eerste dag van de nieuwe voorlopige regering is er druk op haar uitgeoefend die belofte zo snel mogelijk in te lossen. Voor velen moeten de verkiezingen bewijzen dat de Sandinisten het serieus menen met de demokratisering van het land. Inmiddels is wel gebleken dat bepaalde sektoren deze eis alleen maar stelden uit taktische overwegingen. Zoals een ex-CIA-agent zei: de VS laat het koud of er verkiezingen komen of niet, wat ze willen is de val van de Sandinisten. Inmiddels is vastgesteld dat de Nicaraguanen in januari '85 zullen gaan stemmen voor een president, een vice-president en een wetgevende vergadering. In de staatsraad wordt op volle kracht gewerkt aan de bespreking van de ontwerp-kieswet terwijl de politieke partijen naarstig zoeken naar de beste manier om meer macht te krijgen.

OVERGENOMEN UIT ALERTA APRIL 1984

Partij-bijeenkomsten, radioprogramma's, krantenartikelen en aanplakborden langs de hoofdwegen in Nicaragua, geven vanaf begin januari een voorproefje van de komende verkiezingen. De voorbereidingen daarvoor lopen al veel langer, maar waren minder zichtbaar. Zo werd in de Staatsraad twee jaar lang gediskussieerd over een Wet op de Politieke Partijen, die in augustus 1983 uiteindelijk werd aangenomen. Ook bezocht een delegatie van de Staatsraad, de 'kieskommissie', verschillende landen om daar het politieke systeem te bekijken en met de politieke partijen te praten over hun ervaringen daarmee. De ervaringen met het Noordamerikaanse systeem moesten deels buiten beschouwing blijven om- →

dat de delegatie de toegang tot dit land geweigerd werd.
Begin februari maakte de kommissie haar eerste voorstellen voor een wetsontwerp bekend. Bij de verkiezingen zou het moeten gaan om direkte verkiezingen van een president en een vice-president voor een periode van zes jaar. Ook zou er een Wetgevende Vergadering moeten worden samengesteld van gekozen vertegenwoordigers uit de verschillende regio's, die in de eerste 2 jaar van haar funktioneren een politieke grondwet moet opstellen. Volgens het voorstel moeten de verkiezingskampagnes van alle politieke partijen door de staat worden betaald (daarvoor is inmiddels een bedrag van 600.000 dollar per partij toegezegd, daarnaast mogen de partijen zelf inzamelingsakties houden). Ook werd voorgesteld dat aktief kiesrecht geldt vanaf 18 jaar en een minimum-leeftijd voor leden van de Wetgevende Vergadering van 20 jaar en voor het presidentschap 25 jaar. Voor het eerst in de Nicaraguaanse geschiedenis zouden ook religieuze leiders en militairen mogen stemmen. Als reaktie op het gebrek aan medewerking vanuit het buitenland bij het ophelderen van bombardementen in het noorden van het land begin februari, wilde de kieskommissie het aanbieden van deze Staatsraad opschorten. Op verzoek van de regering zag zij daar echter vanaf en legde toch binnen de geplande tijd haar stukken bij de Staatsraad op tafel. Aanleiding tot het verzoek van de regering waren mogelijk berichten in de buitenlandse pers. Daarin werd gesteld dat de verkiezingen waren opgeschort in plaats van de aanbieding van de voorstellen. Over die voorstellen worden inmiddels vanaf 22 februari verhitte diskussies gevoerd in de Staatsraad.

MENINGSVERSCHILLEN

Op 21 februari — de vijftigste sterfdag van Sandino — werd bekend gemaakt dat op 4 augustus van dit jaar gestemd gaat worden. Twee dagen vóór de verkiezingen in de VS. De vervroeging van de verkiezingen — die oorspronkelijk 'ergens' in 1985 waren gepland — hangt samen met de angst dat Reagan als president van de VS herkozen wordt. In dat geval zou hij zich kunnen permitteren direkt daarna Nicaragua binnen te vallen onder het voorwendsel de demokratie daar te redden. (Het lijkt ook niet uitgesloten dat Reagan tot zo'n aanval zou overgaan juist als hij niet opnieuw wordt gekozen, zodat zijn opvolger des te meer aan zijn beleid komt vast te zitten). De toch al zenuwachtige politieke partijen konden niet zo best uit de voeten met deze vervroeging. De oppositie heeft dat weliswaar altijd geëist, maar is op nog geen stukken na klaar met haar partij-programma's en het lobby-werk. De eis van verkiezingen in 1984 was dan ook eerder als taktische zet bedoeld. Hun verkiezingsaktiviteiten raakten daardoor in een stroomversnelling. Ook de Staatsraad heeft nog haar handen vol aan de kieswet en andere wetten die noodzakelijkerwijze de revue moeten passeren vóór de verkiezingen. Zo moet de Wet op de Media zó worden veranderd dat de partijen gebruik kunnen maken van die kanalen voor hun propaganda. Uiteraard komen bij de diskussies tegengestelde belangen aan het licht. Die bestaan niet alleen tussen de twee blokken, maar ook daarbinnen en zelfs binnen een aantal partijen.
Grote delen van de oppositie vinden dat er alleen een Wetgevende Vergadering gekozen moet worden, die een voorlopige regering aanwijst en vervolgens de presidentiele verkiezingen voorbereidt. Sommige rechtse politici wilden zich al direkt terugtrekken uit de verkiezingsdebatten, maar anderen dachten op z'n minst eerst een aantal konsessies af te dwingen of waren echt bereid de macht met de Sandinisten te delen. Deze scheiding der geesten liep dwars door de PLC.
De voorzitter en tevens vertegenwoordiger in de Staatsraad van deze partij stemde vóór de verandering van het Basisstatuut (de voorlopige grondwet) om de verkiezing van een president mogelijk te maken. Vervolgens trok hij zich terug uit zijn partij, waar inmiddels degenen die tegen deelname aan de diskussies zijn, de overhand hebben gekregen. De PLC trok zich op 10 maart terug, samen met de PCD. De PSC en de PSD hadden die beslissing al eerder genomen. Binnen de partijen bestaat daarover nog steeds verdeeldheid. De PCD is zelfs uiteengevallen en de twee delen — die ieder als aparte partij verder gaan — vechten om de burelen en maken elkaar zwart in de pers. Het pro-Sandinistische blok EPL is ook niet helemaal zonder kleerscheuren uit de strijd gekomen. De PPSC en de PSN hebben besloten samen met het FSLN de verkiezingen in te gaan, maar de PLI heeft zich terug getrokken. Ze stelde geen oppositie te zullen voeren tegen de Sandinisten, maar haar handen vrij te willen hebben om haar programma te kunnen uitvoeren.
De leiding — waarvan een deel door de basis wordt verweten de partij naar rechts te willen trekken — heeft zich uitgesproken tegen stemrecht voor militairen omdat 'rechtse sektoren dat zouden kunnen gebruiken om te beweren dat het leger druk uitoefent op de bevolking op een bepaalde partij te stemmen'. Een vreemd argument, want die bewering kan — met of zonder stemrecht voor de militairen — toch wel worden gedaan. Het zal de PLI, evenals de oppositie, er eerder om gaan zoveel mogelijk potentiële FSLN-stemmers met de verkiezingen van de stembus weg te houden. Vandaar ook de bezwaren van de oppositie tegen de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd; het FSLN heeft onder jeugdigen relatief veel aanhang. Hoewel de Jeugdorganisatie zich nooit zo druk heeft gemaakt over de verkiezingen — ze vond het belangrijker dat de gezondheidskampagnes konden worden doorgevoerd bijvoorbeeld en dat de oogsten op tijd binnen waren — zijn ook zij nu bevangen door dezelfde verkiezingskoorts en zetten zich aktief in voor met name hun eigen stemrecht.

EISEN VAN DE OPPOSITIE

Dat de oppositie zich heeft teruggetrokken uit de verkiezingsdebatten, betekent nog niet dat ze ook niet zal deelnemen aan de verkiezingen. De meeste partijen willen deelname afhankelijk stellen van de 'opening' die de Sandinisten in de praktijk scheppen. Daartoe moeten ze ondermeer de noodtoestand opheffen, een nationale dialoog starten met de kontra's, een scheiding doorvoeren tussen het FSLN en het leger en internationaal toezicht over de verkiezingen toezeggen. Daniel Ortega, een van de leden van de driekoppige regeringsjunta en lid van het FSLN, stelde dat de noodtoestand niet kan worden opgeheven als de agressie van buitenaf niet ophoudt. Hij garandeerde echter wel dat het verkiezingsproces ook in de grensgebieden op gang zal worden gebracht. De eis voor een nationale dialoog wordt door de Nicaraguaanse regering zonder meer van de hand gewezen en de eis tot internationaal toezicht wordt als een belediging opgevat.
Inmiddels is wel bekend gemaakt dat de Hoge Kiesraad — die na de afronding van de →

Staatsmacht

*De Staatsraad (bestaande uit vertegenwoordigers van allerlei organisaties) en de regeringsjunta hebben de **Wetgevende Macht**.*
*De regeringjunta (bestaande uit drie leden, waarvan één lid van het FSLN) heeft de **Uitvoerende Macht**.*
*De **Kontrolerende Macht** ligt bij het Hoge Gerechtshof (tot voor kort justitiële tribunalen genoemd).*
*De **Elektorale Macht** komt te liggen bij de Hoge Kiesraad, bestaande uit drie leden die worden benoemd door het Hoge Gerechtshof.*

Politieke partijen

***FPR**, Revolutionair Patriottisch Front.*
***FSLN**, Sandinistisch Bevrijdingsfront, vanaf 1 mei 1982 officieel politieke partij.*
***PLI**, de Onafhankelijke Liberale Partij.*
***PSN**, Nicaraguaanse Socialistische Partij.*
***PPSC**, Sociaal Christelijke Volkspartij.*
***CDN**, Demokratische Koordinatie Komitee Ramiro Sacasa.*
*Naast onder andere de werkgeversorganisatie **COSEP** en twee vakbonden, nemen in dit oppositieblok een aantal politieke partijen deel:*
***PSC**, Sociaal Christelijke Partij.*
***PSD**, Sociaal Demokratische Partij.*
***PLC**, de Liberaal Konstitutionele Partij.*
Los van beide blokken funktioneren:
***PCD**, de Demokratische Konservatieve Partij.*
***PCN**, de Nicaraguaanse Kommunistische Partij.*
***MAP**, de Marxistisch-Leninistische Volksbeweging.*

Kieswet door het Hoge Gerechtshof zal worden benoemd — vertegenwoordigers van internationale organisaties zoals de Contadora, de Socialistische, de Christendemokratische en de Liberale Internationale zal uitnodigen waarnemers te sturen. Eerdere eisen — zoals de opheffing van de censuur en gelijke toegang tot de media — schijnen voorlopig voldoende verzekerd te zijn. Overigens op basis van diskussies in de Staatsraad. 'La Prensa', dat naar de mening van ex-CIA agent Philip Agee door de CIA wordt gefinancierd om de Sandinistische revolutie te ondermijnen, publiceerde vanaf begin maart een aantal interviews waarin persoonlijkheden hun gal kunnen spuwen over de verkiezingen.
Aartsbisschop Obando y Bravo was — uiteraard — een van hen. Hij keerde zich tegen verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd met een wat vreemde argumentatie: 'Hoewel jongeren volgens de kerk met 16 jaar reeds de huwbare leeftijd hebben bereikt, zijn ze psychologisch gezien nog niet volwassen'.

ONDUIDELIJKHEDEN

De grote vraag is nog wat de inbreng van de volksorganisaties zal worden en wat bijvoorbeeld de funkties van de Staatsraad zullen zijn. Is Nicaragua op weg naar een puur-parlementaire demokratie? Er zijn nog tal van andere onduidelijkheden. Wat zal er bijvoorbeeld gebeuren met de band die het leger en de volksorganisaties hebben met het FSLN? Zelfs de andere FDR-partijen willen die band eigenlijk wel verbroken zien.
Eén ding staat echter vast: volksdemokratie of parlementaire demokratie, zolang de Sandinisten ruim deel hebben aan de macht, zullen de regering Reagan en de kontra's hun ondergang blijven nastreven. Ze hebben hun twijfels al uitgesproken over de eerlijke gang van zaken rond de verkiezingen. Als de oppositiepartijen zich (mogelijk op aandringen van de VS) daaruit terugtrekken, is die twijfel nog wat steviger te onderbouwen. En zolang de aanvallen van de kontra's in het grensgebied doorgaan, lijkt het onwaarschijnlijk dat daar gestemd zal kunnen worden . . . Zo kunnen de VS er zelf voor zorgen dat de verkiezingen 'niet eerlijk' zijn. Wie drongen er nu ook alweer zo aan op demokratisering van het land? •

VAN HET BESTUUR

in memoriam

AUBREY S. PHILLIPS

Dia 7 di yüni último a drenta e tristo notisia ku dr. Aubrey S. Phillips a fayese na Hamaika dia 5 di yuni 1984 pa 11:00 a.m.
Aubrey Phillips, ku a nase dia 29 di yanüari 1919 na Manchester, Hamaika i ku na bida tabata profesor di sikología edukashonal na e School of Education di e University of the West Indies, Mona-campus, a bishitá Aruba dos biaha: e promé biaha na febrüari 1978 i e di dos, i lamentablemente último, biaha na aprel 1984. Den kuadra di e proyekto di e asina yamá 'Centrale Toelatingscommissie' (CTC) pa yega na un diskushon amplio tokante e problemátika di e paso di enseñansa primario pa enseñansa sekundario, Aubrey Phillips a bishitá Aruba na febrüari 1978 i nos tur ta korda e diskushonnan informatibo i ameno ku nos a hiba kuné e tempo ei den e nuebe gruponan di diskushon regional organisá pa e CTC. Tambe nos ta kòrda su charla 'Secondary Ecucation in Aruba' di dia 13 di febrüari 1978 den Cas di Cultura, i ku despues a sali publiká den e revista aki, den kua ela mustra nos su gran humanismo, bisando e.o.: 'The most regrettable feature of any selective system is, however, the fact that all eyes tend to be focussed on the successes. They are applauded, cosseted and pampered. All the state's facilities are at their service, while the failures are ignored and forgotten, trailing, not clouds of glory, but a growing sense of failure. They are already inarticulate. And nobody speaks for them'.
E aña aki (1984) Aubrey Phillips a bishitá Aruba di nobo, ariba e invitashon di SIMAR i APA, pa hiba palabra na e konferensia: 'E kalidat di enseñansa: e reto di e añanan '80'. Diahuebs, dia 26 di aprel 1984 e tabata tin na su enkargo e 'Keynote-Address II': 'The Quality of Education and Curriculum Development' i diabierne, dia 27 di aprel e seshon di merdia: 'The Quality of Education and the Quest for Equal Educational Opportunities: Secondary Education' i un bes mas nos por a ripará su gran preokupashon pa e kalidat di e enseñansa ku nos ta ofresé na un i tur.
Aubrey Phillips no tabata solamente un akadémiko, pero tambe un homber di práktiko: na aña 1967 e tabata e presidente di e 'Jamaica Teachers' Association'; den e periodo 1975-1977 e tabata 'Educational Advisor' di e gobierno di Hamaika, spesialmente pa loke tabata toka e introdukshon di e asina yamá 'New Secondary School'; for di kuminsamento e tabata involví den e kreashon di e 'Caribbean Examinations Council (CXC) i tambe e tabata un di e motornan tras di e 'Jamaica Publishing House', ku nan a lanta spesialmente pa kibra ku e dependensia tradishonal pa ku e editoranan strañero.
Aubrey Phillips a hasi hopi pa enseñansa den nos region di Karibe i e tabata stima Aruba un mundo.

Banda drechi ariba e foto: AUBREY S. PHILLIPS.

Aubrey, deskansá na pas. •

e medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa

ralph van breet

Algun aña pasá, na 1979, Stichting Grafische Communicatie en koperashon ku Antilliaans Persraad a organisá un simposium ku a hiba komo titulo:
"E papel di media den e desaroyo di Antias Hulandes".
Un di e personanan ku a hiba palabra na e simposio aki tabata señor Ralph van Breet. E topiko ku ela trata tabata: E medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa. Sr. van Breet a trata e topiko aki for di dos diferente angulo:
— e promé ta tuma nos aktual sistema di enseñansa komo su punto di partida i ta puntra "kon nos lo por hasi uso di e medionan di komunikashon moderno pa mehorá nos enseñansa?"

— e di dos ta tuma e medionan di komunikashon komo su punto di partida i ta puntra "ki influensia e medionan di komunikashon tin ariba nos enseñansa, of mas amplio mirá, ariba e edukashon di nos pueblo.
Skol i Komunidat ta di opinion ku e preguntanan awe na 1984 no a pèrde nada di aktualidat. Ta pesei nos a puntra sr. van Breet permiso pa publiká e charla aki. Nos lo hasi esaki den dos parti. E prome artikulo lo toka e prome aspekto, esta: uso di e medionan di komunikashon pa mehorá nos enseñansa. E di dos artikulo, ku lo sali den e siguiente numero di S & K lo toka e di dos aspekto: e influensia di e medionan di komunikashon ariba nos enseñansa.

E Relashon Aktual
Globalmente mirá, por bisa, ku awor aki ta eksistí kuater diferente tipo di relashon entre e medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa.
1. den diferente tipo di skol ta usa e medionan di komunikashon den e dunamento de lès.
Esaki ta por ehèmpel e kaso den skolnan pa ekonomía doméstiko unda nan ta usa korant pa duna lèsnan di idioma hulandes. Tambe entre otro na ETAO ta usa korant den e lèsnan di orientashon sosial ("wereldoriëntatie") i na kasi tur tipo di skol pa enseñansa avansá nan ta usa korant den e lèsnan di historia i siensia sosial ("maatschappijleer").

Kontrali na e uso di korant, e uso di radio na skol ta algo masha inkomun. Esaki ta mas bien debí na e echo ku awor no tin programanan adekuado, maske ku un tempo nan a yega di eksprimentá ku programanan di radio espesialmente pa skol.
E uso di sine i televishon na skol sí ta kresiendo, maske ku pa falta di programanan adekuado, nan uso te ainda ta basta limitá. I maske nos tin un Servisio di Sine Insular, tòg pa un gran parti nos ta keda dependé di programanan di afó. Por ehèmpel e sinenan promoshonal di e Konsulado di Venezuela òf e videonan komersial di e International Education Institute.
2. diferente instansianan ariba e tereno di enseñansa ta usa e medionan di komunikashon pa informá e pueblo tokante di nos enseñansa. Un ehèmpel ta e Schooladviesdienst di Kòrsou, ku tin un revista mensual yamá Enfasis, i ku tambe tin su programa informatibo na Tele Kòrsou. Un otro ehèmpel ta e sindikato di maestronan di Kòrsou, SITEK i esun di Aruba SIMAR ku nan revista mensual i nan programa informatibo na radio. I un ultimo ehèmpel ta e programanan di televishon tokante e skolnan pa ekonomía doméstiko i skolnan pa enseñansa spesial trahá pa e Departamento di Enseñansa di Aruba den koperashon ku e Departamento di Kultura i Edukashon.
Tur e intentonan aki pa informá nos pueblo lo mas tanto posibel tokante di nos enseñansa, sigur sigur ta algo di aploudí. Tòg por ripará den →

kombersashonnan ku e mayornan di e muchanan di skol ku te ainda nan ta sinti un falta di informashon i ku nan ta boga pa espesialmente e gobiernonan hasi mas ariba e tereno aki.
3. periodistanan profesional ta usa e medionan di komunikashon pa informá e pueblo tokante di nos enseñansa.
E seri di artikulo di sra. Mayra van der Dijs ku a sali publiká den Amigoe ta un di e ehèmpelnan. Tambe tin por ehèmpel e programa "Ban Combersa" di radio Voz di Aruba. Tin di bisa si ku ta solamente de bes en kuando e periodistanan profesional ta trata e tópiko di enseñansa. En general no ta konsiderá enseñansa komo un "issue", ku ta meresé e atenshon kontinuo di e medionan di komunikashon sosial.
4. e di kuater tipo di relashon entre e medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa, ta un di otro karakter, kompará ku e tresnan anterior. Aki ta trata di un relashon **no intenshonal.** Esta e medionan di komunikashon sosial tin un influensia formatibo riba nos pueblo i komo tal nan por yuda òf al kontrario stroba prosesonan formatibo ku ta tuma lugá na skol. Mas despues lo trata mas en detaye e relashon no-intenshonal aki entre e medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa.

Te asina leu e relashon **aktual** entre e medionan di komunikashon i enseñansa. Awor lo sigui elaborá riba e pregunta sentral den e artikulo aki esta:
kon nos lo por hasi uso di e medionan aki pa **mehorá** nos enseñansa.
Nos por a mira ku ya kaba nan ta usando e diferente medionan di komunikashon den enseñansa na diferente tipo di skolnan. Pero alabes nos por a ripará tambe ku nan uso ta mas bien limitá na un uso **demonstratibo.** Esta pa komplementá e splikashon di e maestro of e lokual ta pará den e bukinan di skol. Pensa por ehèmpel ora ta pasa un sine pa ilustrá sierto fenómenonan físiko òf sierto konseptonan geográfiko. I maske ku e uso aki sigur sigur ta algo di aploudí, den e sentido ku e ta laga e enseñansa biba mas pa e alumnonan, tòg mester rekonosé ku e uso aki ta basta limitá, kompará ku e posibilidatnan inherente di e medionan di komunikashon sosial.
Pa loke ta trata e posibilidatnan potensial aki por distinguí e siguiente usonan ku na diferente otro paisnan nan a hasi di e medionan di komunikashon pa mehorá nan enseñansa. Esta:
— pa alsa e nivel di enseñansa
— komo medio di kapasitashon profesional di e maestronan di skol
— pa amplia e alkanse di e sistema di enseñansa
— pa kombatí analfabetismo
— pa e edukashon di adulto i e desaroyo di komunidat.
Akibou lo elaborá un pa un riba e diferente usonan aki.

Pa un miho enseñansa

Un di e posibel funshonnan di e medionan di komunikashon pa ku enseñansa ta e funshon di alsa e nivel di enseñansa. Por hasi esaki dor di usa e medionan aki pa trese lèsnan di un nivel hopi halto na tur e skolnan, ku no semper tin e maestronan ku lo por duna e lèsnan riba e nivel aki. Un ehémpel di esaki ta e kaso di Samoa. Na anja 1961, tempo ku e gobernador di Samoa a disidí pa modernisá e sistema di enseñansa, e nivel di nan enseñansa tabata hopi abou. Nan skolnan tabata den un estado deplorabel, e mayoría di nan maestronan no tabata kualifiká, den e siñansa e énfasis tabata kai mas bien riba memorisashon di e kontenido di e bukinan enbes di formashon kompleto di e muchanan i kantidat di mucha tabata falta skol i tabata kita skol sin kaba. Un situashon pues ku ta laga hopi di desea.
Pero un situashon alabes bastante komún den e paísnan subdesaroyá. Den e situashon aki, nan por a skohe entre diferente alternativa, kon pa drecha nan enseñansa:
— nan por a manda buska un kantidat grandi di maestronan kualifiká for di Merka i pone nan na luga di e maestronan lokal ku pa mayoría parti no tabata kualifiká. Esaki sinembargo lo a sali nan hopi karo mes i ademas nan no por a kita maestronan lokal for di nan trabou asina asina.
— nan por a manda buska un kantidat mas limitá di maestronan kualifiká for di Merka, ku lo por a yuda drecha e enseñansa, dor di sirbi komo un ehèmpel pa e maestronan lokal. E alternativa aki tambe a keda rechasá pasobra elo por a bin resulta den un situashon kaminda bo tin sierto skolnan elitario manehá pa e maestronan merikano na un banda i skolnan di un nivel mas abou manehá pa maestronan lokal na otro banda.
— e di tres alternativa tabata pa kuminsa kapasitá e maestronan lokal dor di manda nan bai studia na Merka. Nan a rechasa e alternativa aki tambe pasobra elo a tuma mucho tempo pa duna su frutanan.

E alternativa ku al fin al kabo nan a skohe na Samoa, tabata e introdukshon di televishon eskolar, ku a hasi posibel pa trese lèsnan di un nivel hopi halto den tur e skolnan na Samoa, sin ku tabata nesesario pa kapasitá tur e maestronan promé. Dor di usa e poko maestronan kualifiká pa e lèsnan via televishon i pa traha e materialnan komplementario pa uso den klas, nan a krea e situashon den kua tur e alumnonan por a probechá di e abilidatnan ku e poko maestronan kualifiká ku nan tabata tin. E peso pisá di inisiá e proseso di siñansa a pasa e ora ei pa e maestro di televishon. Esaki a hasi e tarea di e maestro ku ta para dilanti di klas mas fasil. Su tarea a bira mas bien esun di un "monitor" ku ta "follow up" loke e maestro di televishon a inisiá, hasiendo uso di e materialnan komplementario ku a wordo prepará di antemano.

Kiko nos akinan na Antias awor, por siña di e ehèmpel di Samoa?
Si nos kompará nos situashon aktual ku esun di Samoa na 1961, nos por bisa ku nos ta den un situashon mucho mas favorabel. Esaki den e sentido ku, komo ku nos tin dos instituto di kapasitashon profeshonal di maestro di skol, kasi tur nos maestronan ta maestronan kualifiká. Ademas, historikamente semper tabata asina ku ora ku nos tabata tin un falta di maestronan lokal kualifiká, nos a skohe e alternativo di manda buska maestronan di afó. I te ainda nos ta sigui e politika aki. Pa loke ta toka e maestronan pa enseñansa avansá (espesialmente HAVO-VWO) na e islanan ABC i pa loke ta toka maestronan pa tanto enseñansa básiko komo enseñansa avansá na Isla Riba.

Pero awor aki ku dia pa dia ta bira mas difisil pa haña maestronan di afó, lo por yega e momento ku nos lo bai pensa mas serio riba otro alternativanan, manera televishon eskolar. Ademas t'asina, no ta tur maestro kualifiká tine mesun abilidatnan den tur materia. Di kon nos lo no laga tur e alumnonan probecha di e abilidatnan di e maestronan ku enbèrdat ta 'tops' den nan materia, dor di usa e maestronan aki pa duna sierto lèsnan via televishon. →

Tambe tin por ehémpel e programa "Ban Combersa" di radio Voz di Aruba.

Kapasitashon

Un di e otro posibel funshonnan di e medionan di komunikashon pa ku enseñansa, ta nan uso komo un medio di kapasitashon profeshonal di e maestronan di skol. Un ehèmpel di e uso aki di e medionan ta e kaso di Algeria. Tampo ku Algeria a bira independiente na aña 1962, nan a haña nan mes konfrontá ku un skarsedat enorme di maestronan di skol. Esaki komo ku e kantidat di muchanan di skol a subi mas of menos 50%, a konsekuensia di nan polítika di enseñansa popular, mientras ku e kantidat di maestronan di skol a baha ku mas of menos 50%, a konsekuensia di e echo ku mayoría di e maestronan fransés a bai nan país bèk.
Pa kombatí e skarsedat di meastronan aki, e gobierno di Algeria a tuma 10.000 hende den servisio komo 'monitor', un tipo di maestro di skol ku nos por kompará ku nos "onzelfstandige kwekeling" di antes.
I a trese e monitornan aki na e nivel di maestronan kualifiká lo mas pronto posibel, nan a bini ku e programa di kapasitashon profeshonal den kua nan a usa korant, radio i televishon. Fuera di e ehèmpel di Alergia aki, nos por mustra tambe riba e ehèmpel ya menshoná di Samoa, kaminda nan a usa nan televishon eskolar tambe komo un medio pa kapasitashon profeshonal di e maestronan di skol. Esaki no solamente den e sentido ku nan tin programanan spesial pa e maestronan, pero e maestro pará dilanti ta siña tambe di e ehèmpel di e maestronan di televishon.
Pa relatá e eksperiensianan di Algeria i Samoa na nos propio situashon, nos por puntra nos mes, si akinan na Antias tambe nos lo por usa e medionan di komunikashon komo medionan di kapasitashon. Awor t'asina ku en bista di e intenshonnan pa introdusí e lenga materno komo e idioma di instrukshon na skol, lo ta nesesario pa bini ku kursonan di kapasitashon adishonal (e asina yamá "bijscholing"). Den esaki e medionan di komunikashon, espesialmente televishon, por hunga un papel hopi importante, espesialmente komo ku ta trata di un kantidat hopi grandi di maestronan ku mester di e kapasitashon adishonal aki.

Enseñansa pa tur.

Un di tres posibel funshon di e medionan di komunikashon pa ku enseñansa, ta e funshon di ampliá e alkanse di e sistema di enseñansa. Por hasi esaki dor di usa medionan aki pa trese e enseñansa pa esnan ku pa un of otro motibo no por sigui skol den e sistema tradishonal. E ehèmpel mas konosí di e uso aki di e medionan di komunikashon ta e kaso di Australia.
Aki ya pa mas ku 50 aña kaba nan ta trese e enseñansa na kas di e muchanan, ku ta biba te p'afo nan aya di e sentronan di poblashon, den loke ta konosí komo e 'outback' na Australia. E sistema aki, di skol na kas, a kuminsa komo kursonan di korespondensia na e sistema di e Antilliaanse Onderwijsinstellingen.
Pero ya pa mas ku 30 aña kaba e kursonan aki ta wordo suplementá ku transmishon di radio i mas resién te asta nan a bai over riba un 'two-way-system', ku ta duna e alumnonan e posibilidat di interkambia di idea ku nan maestro i nan koleganan. Un otro ehèmpel ku ta mas al kaso aki na Antias, ta esun di Hapón. Aki nan ta usa radio i televishon pa komplementá e kursonan di korespondensia riba e nivel di enseñansa sekundario, espesialmente dirigí na esnan ku a kita skol i a bai traha, sin ku nan a kaba na estudio sekundario. Aki na Antias tambe nos por ripará ku tin un grupo basta grandi di hende ku ta traha i ku kier sigui un of otro forma di enseñansa avansá den e oranan di anochi, manera 'avond-HAVO', 'avond-MAVO', 'avond-MTS' i e 'avond-Technische Leergangen'.
Te awor aki e skolnan di anochi aki tin e mesun struktura ku e skolnan di den dia, ku e uniko diferensia ku nan programa ta limitá na e materianan prinsipal, mientras ku nan a legumai e materianan sekundario, manera e siensianan sosial i arte.
Pero asina mes, nos por ripará, ku e kurso aki ta kai hopi di e alumnonan demasiado pisá, loke ta resultá den un grupo grandi di 'drop-outs'.
Esaki ta un konsekuensia ku e struktura di e kursonan aki no ta sufisiente fleksibel, pa por tene kuenta ku e situashon spesial di nan alumnonan. Dor di usa e medionan di komunikashon pa trese e enseñansa na kas di e hendenan aki, nos lo por krea un sistema di enseñansa di anochi ku ta sufisiente fleksibel i ku ta duna mas hende e chèns pa kursa e tipo di enseñansa aki.

Nunka no ta demasiado lat

Un di kuater posibel funshon di e medionan aki di komunikashon pa ku enseñansa, ta e uso di e medionan aki pa kombatí analfabetismo.
Un di e ehèmpelnan mas konosi riba e tereno aki ta e programa Italiano 'Non e mai troppo tardo' (Nunka no ta demasiado lat). Bon mirá e programa aki no ta mucho diferente di esun di Ustralia, sino ku e programa di Italia ta dirigí riba muchanan di edat di skol i ta usa mas bien radio komo e medio di instrukshon.
Maske ku akinan na Antias nos tin basta hende ku nunka no a kaba nan enseñansa basiko, e kantidat di analfabetismo komo tal mes ta hopi limitá Esaki ta hasi un kampaña pa kombati analfabetismo algo praktikamente ine- →

sesario aki na Antias. Pero si una bes nos introdusi un sistema di enseñansa di anochi hasiendo uso di e medionan di komunikashon, nos no mester limita nos mes na kursonan di enseñansa avansá, pero krea tambe e posibilidat di duna kursonan riba nivel di enseñansa básiko.

Edukashon di adulto

E delaster posibel funshon di e medionan di komunikashon pa ku enseñansa ta e uso di e medionan aki pa e edukashon di adulto i pa e desaroyo di komunidat. Na inglés nan ta papia di 'adult education and community development'.
Un ehempel ta e 'Rural radio Forum' nan di India. Manera ta konosí, India ta un pais rural i mas o menos un 80% di su poblashon ta biba den pueblonan rural i ta biba di agricultura. Den nan afán pa aselerá e proseso di modernisashon, nan a kuminsa na aña 1956 ku e programa aki di foronan radial, komo un metodo pa promove e proseso di inovashon, tanto den agrikultura, komo den bida komunitario.
E foronan radial aki ta gruponan di mas o menos 20 hende, ku ta fungi komo un sorto di vanguardia i ku ta reuni regularmente pa skucha sierto programanan informatibo na radio tokante por ehèmpel agrikultura of 'community development'. Despues di esaki nan ta diskuti e sugerensianan ku e ekspertonan a trese padilanti den e programanan aki i finalmente nan ta purba di trese e sugerensianan aki den praktika den nan mes pueblonan.

Ta mas ku kla, ku den un país rural den kual en general e poblashon rural no ta worde involví den e proseso di desaroyo nashonal, e foronan radial aki, por nifiká un empúhe enorme pa e proseso di modernisashon, komplementario na e métodonan mas tradishonal di 'community development'.
Awor, kiko nos akinan na Antias por siña dje foronan radial aki? Maske ku Antias no ta un país rural, tòg nos tambe ta un país den desaroyo i komo tal nos mester pone atenshon no solamente na e proseso di desaroyo ekonómiko, pero tambe na e prosesonan di desaroyo sosial, kultural i polítiko. Awor aki kaba tin diferente instansia ku ta move ariba e tereno di edukashon di adulto i di desaroyo di komunidat; e Teritorio Insular di Kòrsou por ehèmpel ta organisá regularmente kursonan di 'algemene ontwikkeling', e Departamento di Kultura i Edukashon tin regularmente su programanan na televishon i na e diferente Sentronan di Bario tin e trahadornan sosial ku ta traha ariba e tereno di 'community development'. Pero nos no por papia ainda di un proseso sistematiko di informashon i formashon i ta p'esei mes nos ta tende konstantemente kehonan, ku e pueblo no ta wòrde sufisientemente informá. I en bista dje futuro independensia di Antiyas, irespekto di nan futuro estruktura estatal, ta sumamente importante pa pone mas énfasis ariba e proseso di konsientisashon dje pueblo. I den esaki e medionan di komunikashon i e periodistanan profeshonal ta hunga un ròl importante. ●

grawata

Nog maar 18 maanden en nog steeds weten we niet 100% zeker wiens beeltenis op de Arubaanse muntbiljetten zal komen te staan...

★

'Als ik van te voren geweten had dat het ooit zóver zou komen, dat Woltjek gedeputeerde van Onderwijs zou worden, had ik mijn vaste dienst natuurlijk wel even eerder geregeld...'

★

Bon, ta 33 puntonan di konsenso nan tin anto; pero ta kuanto puntonan di *konsenshi* nan tin eigenlijk?

★

Saka bo sòm: si pa kaba ku un (1) kapítulo di nos konstitushon nan a usa 15 luna i nan tin 18 luna ainda: ta kuanto kapítulo e lo tin e ora ei?

★

Als u weggaat in de vakantie mist u het grandioze feest dat gehouden wordt (juist: van ûw 5/12!) t.g.v. de ingebruikneming van de gasturbine...

★

Nos ta masha pesimista, pero bo n' sa nunka: si p.e. Jossy ta ofresé ku e ta bai tuma ofer gran parti di e trabou redakshonal, por ta ku otro aña nos ta sigui aparese bou di e nomber 'Skol & Diarismo'...

★

Si Betico ta bin bisa awor ku su lucha ta uno independentista i no separatista, anto e no por sigui gaba ku ta pa mas ku 40 aña kaba Aruba ta luchando. Pasobra e lucha di Henny c.s. sigur sigur tabata separatista! (i esun di dje mes tambe; no pompa!)

